

A fiú

Irta Kosztolányi Dezsőné

DRÁMÁM első képét közlöm — egy boldogtalan fiú s egy boldogtalan anya vergődését a kamaszkor s az asszonyi változás fiziológiás örületében, polgári bálványok súlya alatt. A fiú agyonveri anyját, akit nem becsülhet mint gyermek és nem szerethet mint férfit. Menekülni igyekszik e szörnyűség elől, de nem sikerül. Az ajtók bezárulnak előtte s a bonyolult és fékezhetetlen indulatok örvényébe szédült asszony valósággal maga hajszolja gyilkosává imádott és gyűlölt gyermekét, a gyűlölt és imádott férfit fiát és hasonmását, mert nem lehet számára többé gyermek s nem lehet férfit sem.

Rendkívül elhanyagolt szoba egy városszéli lókolmányházban. Hátnál, középen két ablak. Az ablakok előtt asztal, két szék. A nézőtől jobbra: oldalt járás a konyhába, balra: kis előszobába nyíló ajtó. A jobb háttérben másik szobába látni. Itt hegedűállvány van, rajta kotta, mellette hegedű. Bal előtérben, a fal mellett kispolgári diván, leterítve gyűrött, tarkavirágos terítővel, fölötte könyvespolc, poros könyvekkel, a polc közepéről gyűrött, szalagokkal díszített gitár lóg. Jobbsarokban, az ablak mellett virágállvány, sok cserép zöld szobanövényvel. Balsarokban kis vaskályha, rajta mosdótál. A két ablak között egy Mária Terézia korabeli kicsorbult, valamikor szép fiókos szekrény. Jobboldalt, a falnál nyitott ruhásszekrény előtt a földön nagy halom szennyesruha. Ablakján madárkalitka, benne csiz. Divánpárnán két macska, a falon több cicakép, afféle ismert giccsek, de néhány más dilettáns festmény is, keretben, üveg alatt, ismert színészek képe kirajzszögezve, több aktkép, enyhén pornográf jelleggel. A diván sarkában egy úgynevezett iparművészeti bábu, hosszúkezü, hosszúlábú, fekete ruhás, német gyártmányú szörnyeteg, nem gyerekjáték, de van sok gyermek-

játék is mindenfelé, nagy rendtelenségben. Vasutak, hajók, gépkocsik, labda, lottó, sakk. A diván fejénél izléstelen hangulatlámpa, vörös ernyővel, de a mennyezetről mindössze csak egy ernyőnélküli villanykörte lóg zsiróron. Régimódi, mozgatható állótükör, csöpp asztal, rajta penészes fél citrom, kenyérhéj, sok gyufaskatulya, cigarettacsutka. Az ablakon mocskos tüllfüggöny. Az egész szoba zsúfolt, rendellen, szedett-vedett, célszerűtlen. Cipők elhajítva a piszkos padlón. A diván előtt rongyos kókuszszőnyeg. A divánon, amelyen aludni szoktak éjjel, a piszkos ágypárna rajta maradt. A falkárpit is gyanúsán foltos, füstös. Még csirke is szaladgál a szobában.

TAVASZI DÉLUTÁN

BÁLINT. Tizennégy-tizenöt éves, csinosarcú, barnahajú fiú az asztalnál ül, dolgozatot ír. Bele-belenéz a mellette heverő nyitott könyvbe, tollszárát rágyja, olykor megpakarja fejét a tollszár végével. Zsebéből piszkos zsebkendőt húz elő, orrát fújja. Rosszul, valósággal nevelésesen van öltözve, kinőtt ujjú matrózblúzban, alsónadrágjának egyik szára kilóg a nadrágból, az egész gyerek csapzott, izzadt,

ujja tintás. *Buzgón ír, közben öntudatlanul jütyörész is.*

BURGERNÉ szelesen beront a konyhából. *Kanárisárgára festett hajú, 40 éves, hervadt, loncosos nő, hajának eredeti barna színe kiülkőzik a hajtöveknél. Feje erősen bodorított s mégis kócos. Rongyos, rózsaszínű harisnyaszárral van átkötve a homloka. Az egész nő lötyyedt, piszkos s egyben szemérmellen. Ruhája kurta, a farán megfeszül, lábán fehér teniszcipő. Táncos mozdulatai vannak s járása, megjelenése trágár. Félrelőki a fiút, az ablakhoz rohan, kitárja, kihajol, egészen derékig, úgy, hogy lába a tvegőben lóg s magakelletlen kiabál: Zoli, Zoli, hova siet? Be se jön? Nem szép magától. Felém se néz? Tegnap is egész nap vártam.*

ZOLI hangja kívülről. Most sietek. Nem érek rá. Később talán be-nézek. Ha visszafelé jövök.

BURGERNÉ. Várom. Estefelé. De biztosan. Ne várjam hiába. Várom. Várom. *Integet. Mikor az ablakhoz rohant, meglökte az asztalt s a tinta kiömlött.*

BÁLINT felállt az asztaltól s bosszúsan nézi a kiömlött tintát. *Nyers hangon beszél, de mégse durván, inkább izgatottan, sírósan, fojtottan. Na, most mit csináltál? Meglökted az asztalt. Kiömlött a tinta a latin dolgozatomra. Letisztázhatom újra az egész füzetet. Juj. Ugy örültem, hogy olyan jól sikerült. Most itt van. Mikorra leszek meg vele? Juj, de dühös vagyok. Még hittant is kellene tanulnom. Hegedülni is szerettem volna. Mindig ilyeneket csinálnsz.*

BURGERNÉ. Még ő beszél. Hát te, te milyeneket csinálsz? Amihez hozzányúlsz, annak örökre vége. A karórátad is leejtetted tegnap, amit a tizennégy éves születésnapodra kaptál. Eltört a rúgója. Vihetem megcsináltatni. Egy vagyona fog kerülni. Még ő beszél.

BÁLINT. Talán annak is én vagyok

az oka, hogy most meglökted az asztalt s a tinta kiömlött. *Dühösen. Ujra kell írnom az egészet. Mikor leszek kész? Haját tépi. Megőrülök.*

BURGERNÉ. Hát örülj meg. De ne ordíts. Ugyis egész nap fáj a fejem. Majd kettéreped. Legföljebb nem mész holnap iskolába. Majd írok megint egy orvosi bizonyítványt, hogy beteg vagy. Kész, slussz, passz.

BÁLINT. De én szerettem volna iskolába menni. Holnap felelés lesz latinból is, magyarból is és én készültem.

BURGERNÉ. A tisztelendő urak jól tudják, hogy te mindig megtanulod a leckéd.

BÁLINT. De én felelni szerettem volna. Juj, de dühös vagyok. Mindent összetörök. *Egy csomó holmit lesöpör az asztról a földre.*

BURGERNÉ. Te, már megint nem bírsz magaddal. Ugy látszik, eső lesz. Vigyázz a bőrödre. Kis hidegzuhany nem ártana.

BÁLINT. Talán neked.

BURGERNÉ. Csak sokat feleselj, kiveszlek az iskolából és javítóintézetbe adlak.

BÁLINT. Azt szeretném tudni, hogy most mit csináltam?

BURGERNÉ. Még kérdezi.

BÁLINT *dühösen nézi a füzetet, majd becsapja a könyvet, vállat von, a hegedűállványhoz megy, kezébe veszi a hegedűt, hangol s a következő párbeszéd után játszani kezdi Schumann Kinderscénenéjének egy darabját.*

BURGERNÉ *a földön ül a szennyesruha között, azt válogatja, húzza ki a szekrényből. Ezt a batyu szennyest elviszed holnap a mosodába, oda, ahová a multkor vitted.*

BÁLINT. De ha nem megyek iskolába, nem mehetek az utcára se. Meglát egy fiú és följelent a fő-tisztelendő osztályfőnök úrnál. Már a multkor is kérdezte, nem az anyád írja ezeket az orvosi bizonyítványokat? Vigyázzatok, mondta, ha rájövök, baj lesz.

BURGERNÉ. Óriási. Mi baj lehet? Nem fog fölakasztni. Ki vigye el, talán én?

BÁLINT. Szégyellek nagy batyuvál az utcán járni. Egy fiú se visz batyut. Nem vihetné el valaki más?

BURGERNÉ. Nem. Te fogod elvinni. Kész, slusz, passz.

BÁLINT *magában dohog.* Nem viszem. *Hangosan, mérgesen.* Különbén is olyan gorombák voltak ott velem a multkor. Azt mondták, ne vigyek többé ruhát mosatni, ők ügyse vállalják el, mert te kiabáltál náluk, hogy elveszett egy lepedő és följelentet őket a rendőrségen. És olyan szemtelenek voltak, azt mondták, nem is volt semmiféle lepedő, csak mi így akarunk egy új lepedőhöz jutni és azt mondták, hogy az egész környék ismer bennünket és tudja, hogy mink mindenkibe akarunk csapni és mindent ingyen szeretnének. Olyan szemtelenek voltak, úgy szégyeltem magam. Én nem viszek oda többet ruhát.

BURGERNÉ. Füttyülök rájuk. Fel is jelentem őket. Eleget rontják a fehérneműt. Legalább az a hasznom legyen. Majd elviszed máshová, ha ők nem vállalják.

BÁLINT *hegedül.*

MUNKÁS *öregedő, krisztusszakállas ember, bejön szerelőtáskával kezében.* Kezét csókolom. Jó napot kívánok. Tegnap tetszett mondani méltósága, hogy folyik a vízcsap a konyhában. Megbőrizöm. Nem tudtam előbb jönni, csőrepedés volt a nyolcba. Micsoda vékony csövek vannak itt lefektetve ebbe a környékbe, a víznyomás meg erős, mindjárt szétveti. Sok a csőrepedés.

BURGERNÉ. Örüljön, Dancs úr, van munkája.

DANCS. Munka az van, hál Istennek. Abba nincs hiány. *Zavartan.* *körüljárja a szobát, kezébe vesz egy kisasutalt, nézi alulról.* El van rontva. Zsebéből csavarhúzóval vesz elő, igazgatja. Meg tetszik engedni. Nagyon

szeretem hallgatni a Bálintka hegedülését. At is hallik hozzám a falon. Igaz, hogy keveset vagyok otthon, inkább csak vasárnap, máskor nem igen érek rá. Meg tetszik engedni?

BURGERNÉ. Tessék. Foglaljon helyet, Dancs úr.

DANCS. A kislányom is nagyon szereti hallgatni, a Klárika. Szegény kis árva. Nem tetszik haragudni, hogy oly sűrűn bejár a méltóságához? Az akár egész nap is itt ülne, reggeltől estig a szép néninél. Ugy mondja.

BURGERNÉ *felnevet.* Szép?

DANCS. Bizony, még mindig szép a méltósága és minő szép lehetett? Hátha még nem hagyná így el magát. *Zavartan.* Csak egy ajtót kellene itt vágni a falba, együtt lehetne a lakás is, meg a műhely is. Nekem meg van a rendes keretem is, a sok szóbeszédnek is vége szakadna. Bálintkának meg egyenesen jó volna, ha nem lenne mindig egyedül az édesmamájával. Nem alkalmas az fiúgyereknek. Tessék elhinni. Elkanászodik. Kár, mert kedves fiú, meg eszes, jó tanuló. Magáért is kár, méltósága, tessék elhinni. Csak kifiruzvangizolják a magános aszszonyt, meg kipletykálják.

BURGERNÉ *bosszúsan.* Bánom is én. Sokat törődöm én azzal. Pukkadjanak meg. *Enyhébben.* Mondtam már Dancs úr, sokszor mondtam, hogy nem megyek magához feleségül.

DANCS. Azért, mert csak egyszerű iparos ember vagyok, a méltósága meg méltóságos asszony?

BURGERNÉ. Á, füttyülök én arra. Az engem ennyit nem izgat. De én többé ebben az életben férjhez nem megyek. Elég volt egyszer. Mit gondol, hányszor mehettem volna már az alatt a tizenhárom esztendő alatt, amióta elváltam az uramtól? Legalább hússzor. Bálintka még két-esztendőse se volt, amikor szétváltunk. A fiam miatt nem akartam

soha férjhez menni. Ragaszkodtam a gyerekekhez. Ha férjhez mentem volna, oda kellett volna őt adnom az apjának. Most se megyek. De a kis Klárikát azért csak küldje át hozzám, akár mikor. Olyan édes. Imádom a pockokat. Bár nekem lett volna vagy hat darab. Már előre is félek attól, hogy a fiam felhő és itt maradok magamra. Azt én nem élem túl. Higgye el, Dancs úr.

DANCs. Pedig elébb-utóbb az fog lenni. Így is van ez rendjén. Mondom, nem helyes dolog az, hogy ekkora fiú örökké csak az anyjával legyen férjfelügyelet nélkül. Hiányzik a respektus. Csak elhallgatom sokszor itt a falon keresztül, hogy milyen bátran beszél az édesanyjával.

BURGERNÉ. Á, az semmi. Összevesszünk, kibékülünk. Kap egy pár pofont, kész, slusz, passz.

DANCs. Az nem semmi. Tessék elhinni, nem semmi. Gyermekkel egyformán kell bánni, nem úgy, mint az időjárás. Főképpen fiúgyermekkel. Nem pajtása neki a méltósága, hogy összevesszenek, meg kibéküljenek. Már tessék megbocsátani, hogy olyanba ártom magam, amihez nincs jogom, de mégsem való az, hogy még birkózzanak is egymással, meg hancuzzanak. Ki halott már olyat?

BURGERNÉ *idegesen felkacag, fogja a bekötött batyú szennyesét, húzza a földön s kifelé indul a konyha felé.* Rettentően folyik a vízcsap, Dancs úr. Úszik a konyha.

DANCs. Az csak egy perc és megjavítom. Zsebéből máris szedi ki a szerszámokat.

BURGERNÉ. Minden rossz ebben a vacak házban, de a házbért, azt megkérík. Kimennek a konyhába, a szín egy perctig üres.

GÁBORKA. *Tizenhárom-tizennégy éves kisfiú, Bálint osztálytársa, de kisebb, gyengébb, mint Bálint, macskatalpon beovakodik, megáll, körül-*

néz, halkán mondja: Szervusz, Burger.

BÁLINT. *Még egyre hegedül, nem is veszi észre.*

BURGERNÉ *a konyhából visszajön, utána, egy-két perc múltán Dancs úr is.*

GÁBORKA *néhányszor félszegen meghajtja magát Burgerné előtt. Keit csókolom.*

BURGERNÉ *harsányan, szelesen.* Szervusz, Gabika, gyere ide, adj egy szép puszit a néninek. *Megfogja a gyereket, össze-visszacsókolja.* Bálint, Bálintka, itt a kis pajtásod. Játsszatok szépen Bálintkával. Nesze, itt egy szem csokoládé bonbon. *Egy összenyomott, ezüstpapirosból kihámozott csokoládébonbon* a gyerek szájába dug. *Egyet maga is megeszik.*

GÁBOR *zavartan törli száját a csókok után, kezefejével.* Köszönöm szépen.

BÁLINT *abbahagyja a hegedülést.*

BURGERNÉ *a munkáshoz.* Köszönöm, Dancs úr. El is felejtettem megkérdezni, hogy mivel tartozom? De ne kérjen sokat. *Gyerekesen nevet.*

DANCs *félszegen.* Semmivel. Ezért semmivel. *Bálint*hoz. Jó már a kisvasút, Bálintka.

BÁLINT *utána kiáll.* Köszönöm, Dancs bácsi. *Próbálgatja.*

DANCs. Szívesen, Bálintka.

BURGERNÉ *hangosan, szelesen nevet.*

BÁLINT. Anyuka, most szépen kimegy a másik szobába, vagy a konyhába.

BURGERNÉ. Jaj, de szemtelen vagy. *Gabikához.* Te is ilyen szemtelen vagy anyukáddal? *El a konyha felé.* Leszaladok kicsit a házmesternéhez.

GÁBORKA *halkán, zavartan nevet, de nem felel, majd kis szünet után ezt mondja.* Szervusz Burger. *Jelentőségteljesen.* Itt vagyok. Eljöttem.

BÁLINT. Látom, hogy itt vagy. Nem vagyok vak. Az pedig, hogy itt vagy, természetes következménye

annak, hogy eljöttél. Miért kellett ezt külön bejelenteni? És miért vagy ilyen ünnepélyes?

GÁBOR *vontatottan*. Csak.

BÁLINT. Csak? Hólyag vagy.

GÁBOR. Te vagy hólyag.

BÁLINT. *meggyőződéssel*. Hólyag vagy. Elhoztad a gombokat?

GÁBOR. El.

BÁLINT. Muti. *Ő is előszedi zsebéből saját gombjait, nézegeti Gáboréit*. Hű, de klassz. Ezt az egyet elnyerem tőled.

GÁBOR. Szépen nyered.

BÁLINT. Mibe fogadjunk?

Leülnek egymással szemközt a pusztá földre s fricskázni kezdik a gombokat, egymástól bizonyos távolságban.

GÁBOR. Tegnap is voltál moziban?

BÁLINT. *fejével int*. Ühüm.

GÁBOR. Mit láttál?

BÁLINT. A King Kongot.

GÁBOR. Klassz?

BÁLINT. Hű, de még milyen klassz. Egy idegenlégiós filmet játszottak előtte, az még klasszabb. Ma is azt adják. Talán ma is meg fogom újra nézni. Csuda klassz. *Lelekesülten*. Ha leérettségiztem, beállok az idegenlégióba. De erről ne szólj senkinek. Esküdj meg, hogy nem szólsz.

GÁBOR. Á, dehogy. Isten bizony nem szólok.

BÁLINT. Borzasztó érdekes ott. Kínába is szeretnék menni és Ausztráliába a vadak közé.

GÁBOR. Én félnék ott.

BÁLINT. Mitől?

GÁBOR. A vadállatoktól. Meg mindentől. Ott sok a tigris meg az oroszlán, meg a majom. És azok a fákról leugranak és belekapaszkodnak az ember hajába. Olvastam.

BÁLINT. Jegyezd meg magadnak, hogy ott, ahol tigris van, ott nincs majom és ahol majom van, ott nincs tigris. Te vagy egy nagy majom.

GÁBOR. Te vagy majom és tigris is, meg vadállat.

BÁLINT. Te meg számár vagy. *Nevetnek*. Tudod, hogy a King Kong az majom is, meg ember is. Majomember. Vadállat-ember.

GÁBOR. Hű, de klassz lehet. Az én mamám engem nem enged ilyen filmekhez, egyáltalán csak nagyon ritkán enged moziba menni.

BÁLINT. Engem a mamám küld, csaknem mindennap.

GÁBOR. De jó neked. Kár, hogy engem nem enged a mamám.

BÁLINT. A te mamád egy nagy számár.

GÁBOR *felhördül*. A te mamád pedig... *Elharapja*. Na, nem szölok. *Dühösen pöcköli a gombokat, kiált*. Gól, gól. Belelöttem a kapudba. Na látod, híres.

BÁLINT. Csak várjuk meg a végét. Még nincs befejezve a játék.

GÁBOR *kis szünet után*. Kész a latin dolgozatod?

BÁLINT. Holnap nem megyek iskolába.

GÁBOR. Miért?

BÁLINT. Az anyám ad orvosi bizonyítványt.

GÁBOR. De jó neked.

BÁLINT. Fenét jó. Akartam menni. *Dühösen*. Gól. Felelés lesz és én készültem mindentől. Latinból is, magyarból is, történelemből is, csak a hittant kellene még átolvasni.

GÁBOR. Hát akkor miért nem jössz iskolába?

BÁLINT. Csak.

GÁBOR *diadalmasan*. Látod, most te mondd, csak.

BÁLINT. Te Gábor, tehetnél nekem egy szívességet. Jelentsd holnap a latin órán a főtisztelendő osztályfőnök úrnak, hogy beteg vagyok. Mondd neki, hogy itt voltál nálam és a torkom fáj, ágyban fekszem.

GÁBOR. Az nem lehet, Burger. Nem jelenthetem. Sajnálom, Burger, nem jelenthetem, először is, mert nem hazudhatok, pláne most húsvéti gyónás előtt, úgyis meg kel-

lene gyónni, és azért sem, mert a Plósz Feri, az unokatestvérem, aki velünk jár egy osztályba, megtudja és megmondja a mamámnak, hogy itt voltam nálatok, nekem pedig meg van tiltva hozzátok jönni.

BÁLINT *nem érti.* Mi van megtiltva? Gól, megint gól! Ugye mondtam, hogy elnyerem azt a gombot. Mi van neked megtiltva?

GÁBOR *sírósan.* Add vissza a gombom. Meg van tiltva, hogy veled barátkozzak. *Főállnak a földről.* Igenis, meg van tiltva, ha tudni akarod. Mert hiába vagy a negyedik bében a legokosabb fiú és a legjobb tanuló, igaz, hogy egy évvel öregebb is vagy nálunknál.

BÁLINT. Igen, mert beteg voltam és egy évvel későbbem kezdtem.

GÁBOR *folytatja.* Nekem mégse szabad veled barátkoznom. Csak titokban járok ide, hogy a mamám meg ne tudja. Add vissza Burger, a gombom.

BÁLINT *fenyegetőn.* Miért nem szabad neked hozzánk jönnöd? A gombot nem adom vissza. A gombot elnyertem. A gomb az enyém. Miért nem szabad neked velem barátkoznod?

GÁBOR. Csak.

BÁLINT. Csak? *Pofonvágja.* Nesze „csak”. Azonnal megmondod, vagy... *Fenyegetőn Gábor elé tart.*

GÁBOR *pulykavörösen.* Hát a mamád miatt, ha tudni akarod és ha tudni akarod, sok fiúnak nem szabad az osztályban.

BÁLINT *ismét pofonüti.* Nesze, a mamám miatt.

GÁBOR *fejvesztetlen neki akar rontani, de érzi gyengeségét s csak néhányszor Bálint felé sujt öklével, de egészen közelébe nem mer menni, inkább futásra készen áll. Fojtott dühvel.* Igenis a mamád miatt, pedig méltóságos asszony a mamád és jó családból való, a mamám ismeri az egész rokonságát, de azt mondja az én mamám, hogy úgy viselkedik,

mint egy utcai és hogy az ilyenek nem való gyerek és azilyent nem szánna agyonütni, azt mondja a mamám és attól is fél, hogy poloskát viszek haza tőletek, mert tele vagytok poloskával. *Sír.* Pedig én téged szerettelek, de nem barátkozhatok veled és hiába ütsz te engem pofon százszor is, én nem tehetek róla, mert a hetedikesek és a nyolcadikosok is azt beszélnek, én magam halottam a saját fülemmel, hogy a mamádhoz egy trici jár, a betörő Zoli. Nem az az igazi neve, csak azért hívják így, mert lopott és betörő és tavalyelőtt kicsapták tőlünk a nyolcadikból és még olyan fiatal, hogy a te mamádnak fia lehetne.

BÁLINT *felé ront.* Te, te!...

GÁBOR *hátrálva.* És a Holly Pista az á-ból, akit mult szombaton leboxoltál, ha tudnád, mit kiabált a te mamád után. Ha tudnád. Szerencse, hogy nem hallotta. A többi fiúk pedig mind nevettek és röhögtek.

BÁLINT *sötéten.* Te... Elég!...

GÁBOR *folytatja.* Igenis. És a mamám csodálja, hogy a papád, aki úriember és híres képviselő, nem vesz oda magához téged, pedig a fiú az apának jár, a mamád pedig már egészen züllött nő és te is züllött leszel, ha nála maradsz, pedig kár érted, mert nagy kár.

BÁLINT *óriási izgalommal.* Elég! Elég, te...

GÁBOR *még jobban hátrál.* És mindenki kineveti a mamádat, mert már vén és úgy öltözködik, hogy szégyen vele megállni az utcán beszélgetni és téged is kinevetnek, hogy lányos ruhába járat. Igenis, most megmondtam neked, mert szeretlek, de a többiek nem mondják, csak kinevetnek a hátad mögött és kicsúfolnak, azt mondják, hogy hülye vagy, hogy ezt nem látod, hogy a mamád, a méltóságos asszony, a trici szeretője.

BÁLINT *nekiront Gábornak.* Elég, elég, menj innen, lódulj, mert agyonváglak. *Egy marék gombot a fiú felé hajít!*

GÁBOR *elrohan.*

BURGERNÉ *élénken, kezében két darab gusztlustalan, hideg hurkát hoz s két darabka kenyeret.* Mi az, Gábor, már itt sincs? Miért ment el az az édes kis fiú? Csak nem vesztél össze vele? Te mindenkiel összekapsz. Az egész világgal. Nincs egyetlen jó barátod se. Azonnal szaladj és hívd vissza. Hoztam neki is uzsonnát.

BÁLINT. Szaladj és hívd te vissza. *Kiüti anyja kezéből a hurkát.* Ezt hoztad? Ezt a bűdös vacakot? Már reggel is olyan bűdös volt — *fojtott dűhvel,* — hogy mindenki befogta az orrát az osztályban, senki se akart a közelemben maradni. A vigyázó kikapta a kezemből és a személtárába dobta. Azt mondta, meghalhatok hurkamérgezésben, ha megeszem, és ha mégegyszer ilyet hozok, feljelent a főtisztelendő osztályfőnök úrnál. Mindig ilyen döghúst vásárolsz. Undok dolog. Undok. Undok. És a kenyér is olyan száraz, hogy beletörik az ember foga. *Egyre jobban kiabál.*

BURGERNÉ. Hogy mersz így beszélni anyáddal. Mindjárt pofonváglak, hogy kiugrik mind a két szemed. *Gyerekesen.* Miért nem mondtad, hogy akinek pedig nem tetszik, adjon mást, vagy menjen a sóhivatalba. Nekem nincs arra pénzem, hogy prágai sonkát vegyek neked. Az apád nem ad elég pénzt. Ő eszik. Kaviárt is. És különben is engem ne izgass. Ugyis egész nap fáj a fejem, majd szétreped. *Végigfekszik a divánon, fejét fogja.*

BÁLINT *előkapja zsebfejűjét s vadul, gépiesen fésülni kezdi haját.* De ad az apám, elég pénzt ad, én tudom, hogy ad. És miért váltál el tőle? Mondd meg, hogy miért?

BURGERNÉ. Hagyj engem békén.

Mondtam már, hogy a fejem fáj. Inkább gyere, nyomkodd meg itt a tarkómat. Ezt olyan jól tudod.

BÁLINT. Mondd meg, hogy miért nem lehetek én az apámnál, mint más ekkora fiú? Fiú az apának jár. Miért nem lehetek én az apámnál?

BURGERNÉ *föjlül a diványon, izgatottan.* Miért, miért? Azért, mert az apád egy...

ÜGYNÖK *kis öregemberke. Bejön bőrrönddel a kezében.* Kisztihand méltósága. Én vagyok, a Spitzer bácsi.

BURGERNÉ *bosszusan.* Na, maga is jókor jön. Mit akar?

ÜGYNÖK. Mit? A részletet. Már múlt héten se kaptam. És van nálam gyönyörű kombiné, hálóing, selyemharisnya.

BURGERNÉ. Most nincs pénzem. Nem veszek semmit. Mutassa.

ÜGYNÖK *kiszedi a lenge holmit.* Tiszta selyem. Ezt vegye meg. Zúm küssen.

BURGERNÉ. Nincs pénzem. Mutassa. *Egy kombinét kiválaszt.* Várjon, ezt fölpróbálok. *Gondolkodás és szégyenérzet nélkül leveszi ruháját s melltartóban, bugyiban fel akarja húzni a szűk selyemkombinét.*

ÜGYNÖK. Az kicsi lesz, adok nagyobb szám. *Keresgél.*

BURGERNÉ. Á, dehogyan kicsi, ép jó lesz.

ÜGYNÖK *megtapogatja az asszony vállát.* Mint egy fiatal leány.

BÁLINT *szégyenkezve elfordítja a fejét s onnan, visszaszól halkán, izgatottan.* Miért nem mész a másik szobába vetkőzni? Itt idegenek előtt, nem szégyelled magad? *Magában morogja.* Pfuj.

BURGERNÉ *hangosan felnevet.* Hát aztán, az uszodában kevesebb ruha van a nőkön. Mit szól hozzá, Spitzer bácsi? Szégyelli magát!

BÁLINT *ingerülten az ablakhoz áll.* Az más.

BURGERNÉ *hiába próbálja felvenni a szűk kombinét, amely végre is elszakad.*

ÜGYNÖK. Na tessék. Elreped. Van itt nagyobb. Az szűk.

BURGERNÉ *erőlködve próbál belebujni.* Dehogy szűk. Elszakadt.

ÜGYNÖK. Mondtam, hogy szűk. Ugy-e mondtam, hogy szűk. Most ki fizeti ezt meg nekem?

BURGERNÉ. Én ugyan nem. Nem azért szakadt el, mert szűk, nézze, egy cseppet se szűk, hanem azért, mert rongy, vacak. Az egész nem ér egy vasat. Csak be akart csapni.

ÜGYNÖK. Ne tessék ilyet mondani, az nem rongy, vacak. Ezt még senki se mondta. Tiszta selyem. Ezt meg kell fizetni. Sajnálom.

BURGERNÉ. A multkorit se fizetem, ha tudni akarja. Az is éppen ilyen rongy, vacak volt, mint ez. Nem hagyom magam bepalizni. Ha nem tetszik, menjen és jelentsen fel. A *szekrényhez szalad, kihúz onnan egy gyűrőt kombinét.* Tessék, itt van, itt van, vegye vissza. *Tépi, mutogatja a már használt fehérneműt.* Csupa rongy.

ÜGYNÖK. Ezt vegyem vissza? Ezt karácsony előtt vette, jövő héten húsvét. Tízszor mosva van, hordva. Ezt vegyem vissza? Másikat is meg fogja fizetni. Mondtam, hogy szűk, nem mondtam? Minek húzta föl? Nekem négy gyermekem van. Szegény ember vagyok. Mikor kereksek én annyit? Az én feleségem nem visel tiszta selyem kombinét. Meg fogja fizetni. Mind a kettőt. Ki fizesse meg? Talán én?

BURGERNÉ. Ahhoz nekem semmi közöm. Fizesse, aki akarja. Én nem, annyi szent. Ha nem tetszik, jelentsen föl. Ilyen piszok csaló. És most takarodjon, alo mars.

ÜGYNÖK. Szépen beszél. Méltósága. Finom úrinő. Én csaló? Maga csaló. Piszok méltósága.

BURGERNÉ. Most aztán takarodjon. Kirúgom, ha nem megy. Gyere Bálint, rúgd ki ezt a csalót. Takarodjon, vagy rendőrt hívok. Bálint, szaladj rendőrért.

ÜGYNÖK. Csak hívjon. Majd én hívok rendőrt. Szemtelen.

BURGERNÉ *ráförmed Bálindra.* Te is, mit állsz ott, mint a fancsali feszület? Miért nem rúgod ki?

BÁLINT *fojtottan.* Örökké ez a circusz.

BURGERNÉ *még jobban rikácsol.* Mit állsz ott? Miért nem segítsz ki-dobni?

ZOLI *Húsz-huszonkét éves selyemfiú, szájában cigarettával, kalappal a fején belép, szemtelenül vigyorog. Kezét csókolom, méltóságos aszszonyom. Körülnéz.* Valami baj van?

BURGERNÉ *enyhábban.* Ez a szemtelen csaló nem akar elmenni.

ZOLI *az ügynök elé áll.* Tessék? Mit nem akar maga?

ÜGYNÖK *becsukja a mintabőröndöt, indul, magában morog.* Én nem akarok elmenni? Én elmegyek, de abban nem lesz köszönet. Drágán fogja még ezt megfizetni.

ZOLI. Ne morogjon. Lógás.

ÜGYNÖK *az ajtóban.* Piszok méltósága. *Köp egyet. El.*

BURGERNÉ. Mit szól ehhez, Zoli? Mert nem hagytam magam becsapni.

ZOLI. Nem érdemes törődni vele.

BURGERNÉ. *nyájasan.* Üljön le, Zolikám, kap egy jó feketekávévét. Már kész is, csak le kell szűrni.

ZOLI. Feketét majd később kérek, előbb valami mást, de ne valami cukros lötyöt.

BURGERNÉ. Van finom barackpálinkám.

ZOLI. Óriási. Hol találom? *Keresgél.*

BURGERNÉ. Ott a sarokban a földön, a kályha mögött. *Bálindra érti.* Eldugom ez elől a kölyök elől, mert ez képes és megissza.

ZOLI *meztalálja az italt, poharat is, nézi, hogy milyen piszkos, ujjával kitörli, belefúj.*

BÁLINT *elképedve.* Één? Én megiszom?

BURGERNÉ. Te, te, de most menj, szívecském, kicsit sétálni. Jó? Olyan

kitűnő a levegő odakünn, nem kell örökké a szobában lenned. Egy fiatal gyerek menjen levegőre. Ugyis olyan sápadt vagy, mint a citrom. Menj biciklizni. Vagy akarsz inkább moziba menni? Menj a moziba. Jó? Itt van rá pénz. Zsebéből kivesz egy pénzdarabot s Bálint zsebébe dugja. Remek filmet játszanak itt a sarkon. Láttam a képeket. Én is meg fogom nézni, talán holnap. Valami idegenlégiós történet. Nagyon érdekes lehet. No, menj szépen.

BÁLINT az anyjára mered, elrohan.

ZOLI. Mi lelte ezt? Dilis? Az ablakhoz megy. Mondja csak, méltóságos asszonyom, nem látnak itt be az ablakon keresztül? Mert tudod, nem szeretném. Behúzza az ablakfüggönyöket.

BURGERNÉ kijut a konyhába. Hozom a feketét.

ZOLI lecsapja kalapját, körüljárja a szobát, cigarettát talál, egy csomót zsebre dug, belöle s még zsebredug valami kis ezüst dísz tárgyat is. Künn alkonyodik.

BURGERNÉ bejön, hozza a feketét. Tölt pálinkát, isznak.

ZOLI. Ez igen. Van annak, aki meg nem issza, mi?

BURGERNÉ szemrehányón. Csúnya fiú, rossz fiú, már három napja felém se nézett. Ugy vártam. Majd meghaltam. A fejem is megfájdult a várakozásban. Ugy fájt, azt hittem szétreped. Merre jártál ilyen soká?

ZOLI. No, no, nem kell túlozni. Maga már nem gyerek. Tudhatná, hogy nekem más dolgom is van.

BURGERNÉ. De ne legyen más dolga.

ZOLI. Nézze, fiam, én azt hittem, maga egy okos asszony.

BURGERNÉ. Nem vagyok okos, bolond vagyok, bolond. Csaknem odaomlik a jóra.

ZOLI nagylelkűn. Na, gyere közelebb.

BURGERNÉ elébe áll, érzéken,

egészen közel, hozzá. Zoli ki akarja őt hámozni ruhájából, kigombolja blúzát, úgy ültében átül a dívánra s az asszonyt magához rántja. Csókolóznak.

BÁLINT beront.

Ketten felugranak a dívánról.

BURGERNÉ bosszúsán a fiára kiált. Miért jöttél vissza? Hogy mertél visszajönni, ha egyszer elküldtelek. Mit felejtettél itthon már megint? Fejét fogja. Ez valahányszor elmegy hazulról, mindig visszajön valamiért, amit itt felejtett. Ilyent még az Uristen maga se látott. Máskor be fogom zárni kulcsra az ajtót, azután dörömbölhetsz miattam akár ítéletnapig.

BÁLINT. Nem felejtettem itthon semmit. Zolihoz. Maga menjen innen! Azonnal menjen el.

ZOLI. No, no, fiúkám, csak semmi balhé, nekem ne add a bankot, mert kaphatsz egy peccset.

BÁLINT. Engem maga ne tegezzen. Menjen innen! Mert...

ZOLI. Újjé, ne tegezzetek, te kis nímánd. Azt hiszed, megjívedek tőled? Te takonymagazin.

BÁLINT ökölrel neki akar rontani. Menjen, mert...

ZOLI gúnyosan nevet. Szerencséd, hogy úgyis el akartam menni. Készülsz. Nem piszkolom be veled a kezem. De vigyázz, még megjárhatod velem, annyit mondok.

BÁLINT. Maga is velem. Menjen már.

BURGERNÉ. Ne menjen, azért se menjen, Zoli. Ne törődjön ezzel a taknyossal, majd én ellátom a baját.

ZOLI. Megyek, véletlenül amúgyis mennem kell, de máskor tessék meggondolni, méltóságos asszonyom, hogy mikor hív be magához. Nem szeretem az ilyen hecceket. Nem vagyok hozzá szokva. Önérzetesen el-lejt.

BURGERNÉ. Miért jöttél vissza? Utánam leskelődsz?

BÁLINT. Mondd meg, miért váltál el az apámtól és miért vagyok én nálad és nem önála, mint más fiú?

BURGERNÉ *hiztériásan*. Miért? Miért? Azért, mert az apád, a méltóságos képviselő úr egy utolsó csirkefogó, egy aljas gazember, ha tudni akarod, aki már a nászútunkra is magával hozta a szeretőjét. Egy vasúti kocsiiban utazott velünk. És különben is ő erőszakolta a válást, mert csak addig kellettem neki, amíg elkártyázta a vagyonomat. De neked ehhez semmi közöd, ez nem tartozik rád és nem is akartam, hogy megtudd. Te még két éves se voltál, amikor mi már különválva éltünk. Semmi közöd az apádhoz. Kész, slusz, passz.

BÁLINT. De igenis, van közöm. Igenis, én rá tartozik, mert nekem kell mindig szégyelni magam te miattad. Juj, de borzasztó, juj, de borzasztó. *Eltakarja arcát. Egyszerre megretten, mint aki tudja, hogy hallucinál, de mégsem bizonyos benne.* Hülye? Miért mondd nekem, hogy hülye? A szoba másik sarkába jut, mintha a hallomás elől futna.

BURGERNÉ. Én mondtam? Elment az eszed? Én egy árva szót se szóltam.

BÁLINT *bizonytalanabban*. De igen, azt mondtad, hogy hülye vagyok. *Megint a régi hangnemből folytatja.* Miért nem lehetek én az apámnál? Miért nem találkozhatok én vele soha? Egyetlenegyszer láttam, a nagymama temetésén, de akkor se szólt hozzám. Elmehetne mellettem az utcán és rám se ismerne. Borzasztó. Engem mindenki kicsúfol. *Rémülten befogja fülét.* Már megint azt mondd, hogy hülye vagyok, hülye?

BURGERNÉ. Ki mondta? Megbolondultál? Én mondtam? Ne csináld itt komédiát.

BÁLINT *öklözi saját fejét*. De igen, azt mondtad, hogy hülye vagyok.

BURGERNÉ *vállalt vonogalja*. Hát, hülye vagy. Most mondom. És azért nem lehetsz az apádnál, ha mindenáron tudni akarsz, mert én csak azzal a feltétellel egyeztem a válásba, ha nálam maradatsz, ha lemond rólad. Enélkül sohase váltam volna el tőle, de mert ő mindenáron meg akart szabadulni tőlem, hát könnyen beleegyezett. Még örült is. Szabad akart lenni, hogy a ringyóival dorbézolhasson. Kellettél is te neki. Az ő számára csak a karrier volt a fontos, meg az ital és a kártya, no meg a szeretői. Még azt is megtette, amikor még szép és fiatal voltam, hogy mindenüvé engem küldözgetett az ő hivatalos ügyeiben. Akkor még nem értettem, hogy miért, de a feljebbvalói nem voltak olyan tudatlanok, mint én, azok megértették.

BÁLINT. Erre nem vagyok kíváncsi. Ezt nem kérdeztem.

BURGERNÉ. Persze, az igazságot nem szereti hallani az úrfi. Azt kérdezted, miért váltam el az apádtól. Most már tudod.

BÁLINT. Hát én is megmondom neked az igazat, hogy téged mindenki lenéz és kinevet, mert úgy öltözködsz, mint egy... és mert olyan a lakásunk, hogy tele van poloskával. *Látszik, hogy türtöztelti magát s még nem akar kirukkolni a legfontosabbal.* A tornaórán a ruhámról vetek le poloskát, majd kiszült a szemem. És aludni se lehet éjjel.

BURGERNÉ. Nekem nincs szakácsnőm, szobalányom és inasom, mint az apádnak, én nem tarthatok cselédet, én magam pedig nem fogok egész nap gürcölni. Nem estem a fejemlágýára.

BÁLINT. Van annyi pénz, hogy cselédet is tarthatnál.

BURGERNÉ. Kell a fenének, hogy itt lustálkodjon és kipletykáljon.

BÁLINT. Olyanokat adsz enni, hogy okádok tőle. Poshadt ételeket. Valóságos rabkosztot.

BURGERNÉ. Mondtam már, hogy prágai sonkát nem vehetek neked tüzóráira.

BÁLINT. De a Zolinak, annak igen. És barackpálinkát is. De most nem is erről van szó.

BURGERNÉ. Arról van szó, hogy az apád sohase törődött se veled, se velem, arról, hogy az apád egy utolsó csirkefogó, szélhámos gazember — *rikácsol*, — aki megérdemelné, hogy fölakasszák, a méltóságos képviselő úr. És te is éppen olyan gonosz vagy, mint az apád, csak gyötörsz engem.

BÁLINT. Te folyton csak rosszat mondasz róla, mások meg térolad mondanak rosszat és őt dicsérik. Órála mindenki tisztelettel beszél, téged pedig az egész világ kicsúfol és kinevet és engem is temiattad. Most is hogy nézel ki? Gombold be a ruhád. Nekem mindig csak szégyenleni kell magam miattad. Irtóztató, irtóztató. Nem bírok rád nézni. Én nem tudom mit fogok csinálni... És miért hagyod, hogy ez a Zoli, ez a betörő és lopós idejárjon és úgy viselkedjék, mintha otthon volna. Miért nem dobod ki? Dobd ki, dobod ki, mamucikám. Igazán szégyen, gyalázat! Micsoda szégyen. Hiszen ezt csak tavalyelőtt zárták ki a mi iskolánkból, a nyolcadik osztályból, érettségi előtt, képzelheted, mert lopott. Legalább húsz évvel fiatalabb tenálad. A fiad lehetne. Mindenki mondja. A Gábor mamája is. Azt hiszed nem tudom, miért jár ide? Azt hiszed, nem tudom? Én nem megyek többet iskolába soha ebben az életben, én be nem teszem a lábam többé az iskolába, engem az egész osztály kicsúfol, az egész iskola kinevet.

BURGERNÉ. Ez a Zoli egy nagyon kedves fiú. Százszor kedvesebb, mint te vagy, ha tudni akarod. És

tisztességesnek is van olyan tisztességes, mint az apád.

BÁLINT. Ez tolvaj, betörő és én tudom, hogy miért jár ide hozzád és mások is tudják, az egész világ. Ne engedd, hogy ide járjon többet, dobod ki, mamám, mamuskám, mucikám, dobod ki. Én olyan jó leszek és még jobban fogok tanulni és mindent veszek neked, ha nagy leszek. Nem bánom, inkább megeszek akármit, amit adsz és a szennyest is elviszem. Én megölöm magam, ha mégegy szer itt talalom. Azt akarod, hogy meghaljak?

BURGERNÉ. És te azt akarod, hogy egészen eltemetkezzen? Hát nem és nem. Még nem vagyok olyan öreg. Nekem nincs már olyan sok időm hátra, úgyse fogok én sokáig élni. A sírba viszel te engem. Nem hülye vagy te, hanem gonosz. *Gyermekesen sír*. Te is olyan rossz vagy, mint az apád, önző és gonosz, te se törődsz velem, nem szeretsz. Azt szeretné, ha nem volnék a világon, ha meghalnék.

BÁLINT. Nem, nem, nem szeretném, csak én nem bírom ki. Én nem tudok itt lenni. Én elmegyek, mert én nem tudom... majd meglátom... Én nem bánom, akármi lesz... *Sír*. Én semmit se bánok... Én itt nem maradok... Én úgy félek, hogy megbolondulok... Még nem tudom... majd meglátom... Talán sikerülni fog... Majd meglátom... Ne haragudj, én félek... félek... *Sírva, rémülten hátrál a kijárat felé*. Én elmegyek. Szervusz. *Elrohan. Az ajtó kívül becsapódik*.

BURGERNÉ *sírva, izgatottan utána akar futni*. Bálintkám, Bocikám, Báránycám, hova mész, ne menj el, gyere vissza, gyere vissza, édes fiam. Jaj de szerencsétlen vagyok. *El-takarja arcát*.

(Függöny)